

ПИНГВИНИ

Пингвинови (*Spheniscidae*) е семейство пингвиноподобни от традиционния разред пингвини, а разредът е Щъркелови. Това са семейство нелетящи птици, обитаващи южното полукълбо. Те не живеят, напротив на всеобщото разбиране, само в студен климат, като Антарктида. Три вида живеят в тропиците; един живее на север чак до островите Галапагос и случайно може да прекоси екватора, докато се храни. Най-големият вид е императорският пингвин: възрастните са високи средно около 1,1 метър и тежат 30 или повече килограма. Най-малкият вид пингвин е малкият син пингвин (също известен като пингвин-фея), който обикновено е висок от 35 до 40 см и тежи 1 килограм. Обикновено по-големите пингвини задържат по-добре топлината и обитават по-студени райони, докато по-малките пингвини обитават умерен или дори тропически климат. Общо взето по-големите видове са разпространени в по-студените региони, докато по-малките обитават райони с умерен до тропичен климат. Пингвините обичат да седят и се местят в големи групи. Повечето пингвини се хранят с риба, сепия, и други форми на морска фауна, които те хващат, докато плуват под водата. Те прекарват половината от живота си на сушата, а другата половина — в океана. Те плуват превъзходно и са отлични гмурци. Пингвините се размножават чрез яйца. За да се излюпят малките, яйцата трябва да са на топло. В Антарктида мъжкият пингвин топли яйцето, като го носи в кожна гънка на краката си. Така то не се допира до замръзналата земя. Пингвинът стои на едно място. В продължение на осем седмици чака излюпването. Издържат 18 мин. под вода. По-едрите видове издържат на минусови температури.

СЛОНОВЕ

Слоновете (*Elephantidae*) са семейство, отделено в специален разред наречен Хоботни (*Proboscidea*) от клас Бозайници. Известни са три вида: Степен слон, Горски слон (познати като Африкански слон) и Азиатски слон (известен и като Индийски слон). До настъпването на Ледената епоха са живеели и други видове (Мамут, Мастоdont, Платибелодонт и Амебелодонт).

Слоновете са сред най-дълго живеещите бозайници. Малките на слона се раждат с тегло около 100 кг. Износването им трае 20–22 месеца и е най-продължителното при бозайниците. Слоновете живеят 70 - 80 години, но отделни индивиди живеят и до 100 години. Слоновете обитават тропическите райони в Африка и Азия. Срещат се както в саваните и полупустинните области, така и в екваториалните гори. В миналото представители на семейство слонове, като мамутите и мастодоните са се срещали и в Европа, Северна и Южна Америка, но тези видове са изчезнали. Слоновете са

най-едрите сухоземни бозайници на планетата. Най-едър е африканският саванен слон, който достига височина 3,5 - 4 метра, дължина 6 - 7 метра и тегло 7 500 - 10 000 кг. Най-тежкият слон е бил претеглен в Ангола през 1956 г. и е тежал 12 тона. Азиатските слонове са по-дребни от африканските. Възрастните индивиди при индийския слон например достигат тегло 5 500 - 6 500 кг. Най-дребен е цейлонският слон, който достига едва 3 000 кг. Обикновено слонът ходи с 6,4 км/час, но може да тича с над 40 км/час. Не могат да скачат, но могат да плуват на дълги разстояния. Въпреки огромните си размери, слонът се движи почти безшумно и грациозно. Африканският слон лесно може да бъде различен от индийския както по по-големите си размери и уши, така и по бивните, които се срещат както при мъжките индивиди, така и при женските. Слоновете се движат на стада, предвождани от най-старата и опитна слоница. Когато се почувстват застрашени, могат да станат изключително опасни. Слоновете са растителноядни. За да поддържат огромната си маса, те имат нужда от стотици килограми растителна храна дневно, както и от огромни количества вода, което създава проблеми по време на сухия период. Слонът консумира по 225 кг. храна на ден и по 160 литра вода. Жадните животни буквално пресушават последните останали водни ресурси.

Поради високият си естествен прираст, населението на африканските и южноазиатските страни нараства с високи темпове. Това води до непрекъснатото унищожаване на естествените местообитания на слоновете. Така срещите между хора и слонове стават все по-чести. По официални данни слоновете са сред животните, които годишно убиват най-много хора. Вината за това не е в слоновете, а в хората, които непрекъснато ограничават ареала на големите бозайници. Същевременно обаче популациите на слоновете са застрашени заради браконьерството и унищожаването на естествените им местообитания. Докато популациите на африканските слонове наброяват между 400 000 и 600 000 слона, то азиатските слонове на свобода са едва около 90 000. За разлика от африканските и суматренските слонове, индийските и цейлонските са опитомени от човека и се използват за селскостопански животни в редица страни в южна Азия. В миналото опитомените слонове са се използвали и във войните. Наричат слоновете "танковете на античността". Армиите на кралствата в Югоизточна Азия са имали редици от бойни слонове. С помощта на тази "жива тежка артилерия" са се издигнали могъщи държави като Маурийската и Моголската империи в Индия, Кхмерската империя в Индокитай и др. По време на похода си към Индия Александър Македонски се сблъскал с бойните слонове в армията на делхийския раджа. Великият картагенски военачалник Ханибал Барка също използвал бойни слонове в похода си към Рим. Той транспортирал слоновете през Алпите, в резултат на което доста от тях загинали от студа, но оцелелите слонове участвали в битката при Кана, при която римските легиони били напълно разбити.

ТИГЪР

ТИГЪРЪТ (*Panthera tigris*) достига до по-големи размери от лъва. Най-едрите екземпляри са с 280-300см дължина на тялото, а на опашката до 110см. Теглото на тези гиганти достига до 350-380кг (390кг е предела). За разлика от лъва, при тигъра половият диморфизъм не е ясно изразен; двата пола твърде много си приличат. Все пак женските са по-дребни. При мъжкия тигър по-дълги косми има по шията и по бузите, които образуват "бакенбарди".

Тялото на тигъра е гъвкаво и стройно, а движенията му са леки и грациозни. Главата на животното е заоблена с малки уши, опашката е равномерно окосмена; тя няма топка от по-дълги косми на края. Яките крака на тигъра завършват с широки лапи, снабдени с грамадни нокти, до 10см дължина и 4см ширина в основата си; чрез специални мускули тигърът може да ги изважда и прибира. Кучешките зъби имат конусовидна форма и достигат до 6см дължина. Козината покрива цялото тяло и е общо взето равномерно дълга като по-големи косми има най-вече по гърдите и корема.

Странен е фактът, че почти сигурно тигърът е дошъл от далечния север, а може би от субарктическите области. Неговите странствания са го довели до южния край на Азия и на запад до планинския масив Елбрус в Северен Иран. На юг той никога не е стигал до Шри Ланка. Сега това красиво животно е изстребено в редица страни, където по-рано се е срещал - например в Турция (азиатската и част), Ирак и бившите средноазиатски републики на бившия СССР. Днес тигри има още в Иран, Авганистан, Индия, Пакистан, Китай, Бангладеш, Непал, Бирма, Тайланд, Лаос, Кампучия, Виетнам, Малайзия, Индонезия, Корея, и в Русия-Източен сибир, по течението на Амур. На тази огромна територия обитават различни подвидове тигри. Според повечето специалисти днес се срещат следните подвидове: Сибирски (Амурски), Бенгалски (Индийски или Кралски), Индокитайски, Каспийски (Турански), Суматрански, Явански, Балийски. Според други зоолози подвидовете са девет, те добавят Таримски (Лобнорски) и Усорийски или Корейски.

Най-едър е Сибирският, а най-дребен е Яванският.

В огромната област, където все още е разпространен, тигърът обитава различни по характер местности. В южните части той се среща в гъстите тропични и субтропични гори, както в планински местности до към 2000м надморска височина така и в равнините. Освен това, на юг той обитава още тръстиките джунгли, както и равнинните местности, обрасли с бодливи храсти и някои други трудно достъпни местности. На север се среща в тайгата и във вековните смесени гори от манджурски тип. Най-благоприятни за тигъра са местности, където има много копитни животни и много водоеми. Той плува изключително добре и за разлика от повечето други котки не страни от водата и в горещите дни се разхлажда в нея. Също така тигърът, макар и рядко, се катери по дървета.

Тигърът се среща най-често поединично, а в размножителните периоди - по двойки.

Понякога може да се види тигрица с няколко малки. В Приамурския край единично живеещите тигри обитават отделни участъци, които не са по-малки от 400км², като могат да достигнат площ над 1000км

2

. Когато има малки, тигрицата отначало ловува на площ от 15 до 20км

2

, а след това постепенно я разширява.

Тигърът напрекъснато скита из обитавания от него участък. Най-често той няма постоянно леговище, а почва близо до мястото, където лежи убитата жертва. Понякога тигърът извършва далечни миграции-до 1000км от местността, която обитава, това е особено характерно за сибирския тигър.Обикновено тигърът изминава на денонощие 20-30 км.

Тигърът ловува през всяко време на денонощието, но най-вече през първата половина на нощта. При топъл климат той често почива денем някъде на сянка.

Плячка на тигъра стават най-различни животни. Главна негова храна са някои копитни бозайници, най-вече елени, сърни, диви свине, лосове, антилопи, азиатски муфлони, яде също зайци, бодливи свинчета, мишевидни гризачи, птици, а понякога лови и риба, като изкусно я подхваща с лапата си във водата и я изхвърля на брега. Негова жертва стават и различни хищници- вълци, рисове, чакали и язовци, а дори и мечки (по-често черната, или хималайска мечка, а по-рядко и кафявата мечка).Той не се бои понякога да нападне малките на индийския слон и носорозите.В природата тигърът яде и насекоми, а също така и различни горски плодове и треви; наблюдаван е и да ближе солена почва.Тигърът яде понякога и мърша, но само тогава, когато е много из гладнял.

Понякога раздразнени тигри нападат диви или опитомени слонове, но обикновено отбягват да се срещат с огромните животни. Тигърът може да убие възрастен слон, достигнал максималния си ръст, но слонът винаги може да го отстрани, ако се стигне до борба.Известни са случаи, когато в открит двубой биволи (Bubalos) са побеждавали тигри. Общо взето обаче, тигрите успяват да се наложат в онези схватки, в които са влезли по свое желание.

Когато не ловуват, тигрите живеят в мир. Те са спокойни, самотни животни, когато са сити, но повечето обитатели на джунглата старателно ги отбягват. При приближаването на тигър птиците започват да цвърчат и настъпва паника.

При липса на достатъчно диви животни жертва на тигъра стават и различни домашни животни- волове, крави, биволи, коне, магарета, свине, кози, овце, а особено често кучета.

Тигърът е извънредно силен - той може да отнесе например възрастна крава на 5-6 км разстояние от мястото, на което я е убил.

Противно на разпространеното мнение тигърът рядко напада човека, освен когато не се е превърнал в тигър-людве

Според наблюдения тигърът живее в зоологическите грдини до 27 години, а на свобода вероятно по-малко.

ЩРАУС

Щраусът (*Struthio camelus*) е птица от разред Щраусоподобни (Struthioniformes). Той е най-едрата актуално съществуваща птица, мъжкият често тежи значително над 150 кг и има дължина на тялото близо 3 метра. Щраусът тича с 70 км/ч. Според археологическите проучвания щраусите съществуват от преди седем милиона години, докато търговията с щраусови пера датира от хиляди години. Арабите наричат щрауса камилска птица, докато учените имат друго име – *Struthio camelus*.

През вековете перата от щраус са означавали голямо богатство. С течение на вековете по-търсена стока става кожата от щраус. Щраусът е познат на човека от хиляди години - от времето на Вавилонската цивилизация, Египет и Асирия. Най-ранните спомени за щрауса в Южна Африка датират от 1775 г от пътешественици в ранните векове. Според тях, много фермери притежават питомни щрауси, които се разхождат свободно.

Щраусът е най-голямата от съществуващите птици и е единственият член на семейство Щраусови (Struthionidae). Щраусите са едни от най-старите птици живеещи на Земята и принадлежат на семейството на нелетящите птици наречени ratite. Техните роднини са емуто (Австралия), киви (Нова Зеландия), казуари, нанду (Южна Южна Америка). Те изглеждат като праисторически същества с дългите си силни крака и динозавроподобни стъпала.

Щраусите са номади, предназначени от 60 млн години еволюция да скитат, през обширни необятни пространства от трева и пустиня. Те са единствените птици, които имат два пръста на стъпалата които са цепнати, и добре подплатени им стъпала предназначени да изследват пустинята и за развиване на висока скорост. Това е тяхното главно оръжие за самозащита. Щраусите винаги ритат напред и надолу вдигайки крака си до нивото на лицето на човека.

Един голям мъжки щраус достига до 2,5 м височина и тежи около 135 кг. Перата по тялото на мъжкия щраус са черни, докато при крилата и задните части бели и черни. Женските са по-малки и имат сиво-кафяви пера. И при двата пола главата изглежда малка в сравнение с останалата част от птицата. Главата и повечето от шията са почти голи бидейки нарядко покрити с четино подобни пера. Краката също са голи, кожата на шията и краката е сивкава или червеникава.

Щраусите с техните дълги шии и остро зрение са в състояние да виждат на значително

разстояние, а с мощните си крака могат да развият скорост до 70 км/ч. В дивата природа човек трудно може да се доближи до тях освен в резерватите, където птиците са свикнали с човека. Птиците имат големи кафяви очи, горните им клепачи имат тънки перца, които приличат на дълги мигли, предназначени да ги пазят от силното пустинно слънце. Те имат изключително зрение. В открито поле, дългата шия на щрауса и малката му глава действат като перископ, обръщайки се на всички страни за непрекъснато наблюдение на полето, докато голямото му тяло остава скрито зад храсти и скали. Животни търсещи безопасност като зебрите, използват косвено остротата на тези погледи. До първото десетилетие на 20 век, щраусите са били широко разпространени в много части на Африка и югозападна Азия, сега в дивата природа се намират само в отделни части на Източна Африка. Има значителен брой щрауси в щраусови ферми в Южна Африка, също и в Южна Австралия.

Има шест подвида на Щрауса (*Struthio camelus*). Арабският щраус *Struthio camelus syriacus*, понастоящем изчезнал, е бил доста известен в пустините на Сирия и Арабия до около 1914 г., но няма сведения от 1941 г. насам. Те са били безогледно преследвани и ловувани заради перата и за спорт.

Южната форма – *Struthio camelus australis* някога е била широко разпространена в Южна Африка, но понастоящем е ограничена до някои части от Югозападна Африка и Ангола. Този е подвидът, който първи е бил успешно опитомен заради перата си.

Северните подвидове – *Struthio camelus camelus*, в миналото широко разпространени, сега се намират в степните страни, южно от Сахара, от Нигерия на запад до Етиопия на изток.

Към запад в Мавритания и Рио ди Оро е позната четвъртата форма - *Struthio camelus spatzi*.

Петата и най-известна форма е щраусът-масаи – *Struthio camelus massaicus* от Южна Кения и Танзания. Сомалийския щраус *Struthio camelus molybdophanes*, птица от страни с повече растителност, се намира от Северна Кения до Етиопия и Сомалия. Щраусите живеят до 70 г. и прекарват стадния си живот в малки разпръснати стада, ядейки трева, малини, ягоди, листа и семена. Дивата птица стига полова зрялост

на 4 години - във ферма на 2 до 3 год. Могат да се чифтосват през цялата година, но пиковия сезон е от пролетта до лятото. По време на чифтосването мъжкият се отклонява настрана с една или повече женски за изпълнение на ритуала по ухажването. Женската не снася яйца докато мъжкарят не направи дупка в земята. Всички женски снасят яйцата в тази дупка, докато не станат 10-15 и тогава мъжкият и старшата женска ги мътят в продължение на 6 седмици. В природата мъжкарят е много добър баща и много грижовен за пиленцата. Щраусите са единствените птици, които танцуват по време на чифтосването. Особено рано сутрин, няколко птици в група започват след едва доловим знак и започват да танцуват в кръг на пръсти с разтворени криле. Много скоро към танца се присъединява спонтанно цялата група. Щраусите се хранят основно с растителна храна. Приемат и различни плодове и семена, също и листа и филизи от храсти, пълзящи и сочни растения. Ядат също и малки безгръбначни и гръбначни, като гущери например. Поглъщат едри семена и камъчета, помагачи на храносмилането на твърдите храни.

Сочната храна осигурява известно количество влага, както и другите елементи в храненето, като плодове и малки животинчета също допринасят за това. По този начин се поема вода и може би това е дало основание да се смята, че щраусите могат да преживяват без вода дълъг период от време в условията на пустинята, което разбира се не е пример. Те трябва или да поемат вода чрез храната си или да имат достъп до питейна вода. При случай също могат да се къпят. Щраусите са полигамни. Регистрирани са променлив брой женски образуващи харем на един единствен мъжкар, но това може би е в резултат по-скоро на разлика в наличността на женски, отколкото расови. Гнездото е плитка изкопана яма в пясъчна почва и в него снасят яйца всички женски на един мъжкар. Броя на яйцата за един сезон варира от 40 до 60, като всяка женска снася, обикновено по едно през ден. По отношение на структурата и размера си яйцата се различават за отделните подвидове. Средния размер е около 15 см дълги и 13 см широки, с тегло около 1,4 % от това на женската носачка (1,5 - 2,2 кг). Инкубационният период е около 40 дни. През нощта мъти мъжката птица, но през по-голямата част от деня женските поемат грижата. Голям процент от яйцата не могат да се излюпят в дивата природа. Щраусите са се отглеждали заради перата в Капската провинция в Република Южна Африка от 1826 г. насам. В ранните години на този век са били уловени над 700 000 щрауси и е поставено началото на щраусовата индустрия в Северна Африка, САЩ и различни европейски страни, както и в Южна Австралия. Те са станали много доходоносни и са били четвърти в експортната листа на Южна Африка, но в 1914 г. с близо 1 млн. отглеждани птици, индустрията се срива фактически за една нощ с избухването на Първата световна война.

Преди около 10 години започна движение за поставяне на начало на ферми в Англия, САЩ, Австралия и Континентална Европа, но при тези случаи това е заради месото им и кожата за нуждите на модната индустрия.

Преди около 5 г. (коя година?) такива ферми са създадени и в България, като понастоящем има 4-5 от тях. Обект на стопанската дейност са месо, яйца и пера. Част от продукцията се пласира на вътрешния пазар, а част се изнася. Ястия от щраусово месо могат да се намерят в някои ресторанти, а яйцата и перата се използват основно като сувенири в туристическата индустрия. Във фермата в с. Брестница има и музей на щрауса. Най-големите яйца на съществуващ в момента вид са щраусовите. Едно щраусово яйце се равнява на около 25-30 кокоши. Омлет от такова яйце съставлява порция за няколко човека.

Черупката на яйцето е много твърда благодарение на дебелина около 1-1,5 мм. Може да се използва за направата на фигури или върху нея да се нарисуват различни мотиви - икони, смешни личица.

БИЗОН

Бизонът (*Bison bison*) е вид животни от семейство Кухороги (*Bovidae*). В миналото е широко разпространен в равнините на Северна Америка от Голямото робско езеро на север до Северно Мексико на юг и от Източен Орегон на запад почти до Атлантическия океан на изток. В края на 19 век популацията на бизоните е силно застрашена от масовия лов, като след това в видът е реинтродуциран изкуствено в някои райони. Днес броят на бизоните се оценява на около 350 хиляди, като близо 250 хиляди от тях се отглеждат за добив на месо.

АНАКОНДА

Анакондите (*Eunectes*) са род едри змии от семейство Боидни. Названието анаконда е дадено от индианските племена от делтата на Ориноко във Венецуела и се превежда като „змията-великан от реката“, а индианците от Амазония ги наричат сукуруко - огромна змия. Обитават тропическа Южна Америка на изток от Андите и остров Тринидад.

Обитават слабопроточните ръкави и заливи на реки, застояли води и езера, заблатени

места в басейните на Амазонка, Ориноко, Магдалена и Рио Парагвай. Средният размер на възрастен екземпляр при различните видове варира от 3 метра, при жълтата анаконда до 11 метра, при гигантската (амазонска или зелена) анаконда, която може да тежи до 250 kg. За рекордна по размери се счита уловената през 1944 г. анаконда край река Уичада при вливането ѝ в Ориноко, на границата между Колумбия и Венецуела, която е била с дължина 11 метра и 43 сантиметра. Много индианци от басейна на Амазонка твърдят, че съществуват и змии, много по-големи от тези, по думите на някои дълги над 40 метра, но засега повечето учени считат тези данни за недействителни или непотвърдени официално. Не само коренните жители обаче потвърждават съществуването на такива гиганти. Различни учени, проучвали района на Амазонка твърдят, че действително съществуват анаконди, дълги над 20 метра. По време на експедицията си във Венецуела и Гвиана през 1595 - 1596 г., един от най-видните английски изследователи сър Уолтър Райли (ловец и авантюрист), пише за огромни змии, дълги над 18 метра, които обитавали района на река Ориноко. За 20 - метрови змии пише и известният шведски етнограф Ролф Бломберг (*Rolf Blomberg*), в книгата си „*В търсене на анаконда*“

, в която е описал едно от пътешествията си в Еквадор и едно в Бразилия. Един английски изследовател по време на експедицията си в Гвиана, Венецуела и Бразилия също описва подобни великани, като една зелена анаконда от западна Гвиана по неговите описания е била дълга около 45 метра. Много зоолози обаче продължават да отричат за съществуването на змии с тези размери. Фактът, който може да подкрепи тези твърдения е, че горите на Амазония са един от най-слабо изследваните региони на планетата и никой не може да каже със сигурност какви на размери животни има там, при положение, че всяка експедиция в Амазония открива все нови и нови видове организми. През 1995 г. бразилският зоолог Жоао Сезар Кордоба от института в Сао Паоло, изказва твърдението, че 40 - метровите змии наистина може да съществуват. Според него обаче те не принадлежат към вида зелена анаконда, а към вида *Arinofalia gigantes*

, гигантска змия обитавала Южна Америка през късния терциер и изчезнала преди 1,2 милиона години. Кордоба смята, че представители на този вид може да са оцелели до днес в Амазония. Много специалисти обаче отхвърлят тази теория заради липса на доказателства. Анакондите лежат и дебнат своята плячка — различни бозайници, предимно агути и пекари, но тяхна плячка стават и едри животни, като, капибари, дори тапири, крокодили и големи хищници от семейство Котки. Първите европейци, изследвали и заселили се в Южна Америка, наричали анакондите „убийци на бикове“

. Поради големите си размери тези змии се движат бавно, но атаките им са успешни, тъй като много бързо нападат от засада. Във водата се придвижват значително по-бързо отколкото на сушата. Анакондите са сред малкото змии, които са живораждащи. Подобно на другите такива змии развитието на малките в периода след снасянето на яйцето протича в утробата на женската. Най-големите змии на планетата заемат важно място в културите на индианските народи от Южна Америка. За някои племена анакондата е свещено животно и често е техен тотем. Това са общности като яномамите, които живеят в Амазония и Гвианските планини и тяхна основна религия все още е анимизма. Те считат гигантските змии за свои закрилници или за свещени животни, за които се извършват множество ритуали и празници. На тях се изпълняват

ритуални танци и песнопения, с които се омилостивяват горските духове и духовете на сукуруку - анакондите.

КЪДРОГЛАВ ПЕЛИКАН

Къдроглавият пеликан (*Pelecanus crispus*) е птица от семейство Пеликанови. Среща се и в България, в биосферен резерват Сребърна.

Птиците с най-големия клюн са пеликаните. Те са и едни от най-едрите летящи птици на Земята. Костите на огромния клюн, както и на целия скелет имат множество кухинки, пълни с въздух. Това ги прави леки, без да намалява здравината им. Под долната си челюст пеликаните имат огромна кожна торба, в която поместват уловената риба. Освен в Сребърна пеликани в Европа гнездят още само на 3 места - по Волга, делтата на Дунав и в Гърция.

Пеликаните обитават крайбрежията на големи водни басейни, богати на риба, като повечето се срещат край реки и езера. Женската снася 2-3 бледосини яйца, които се мътят 2 седмици. Перата на малките поникват за 10 дни. Гнездото на къдроглавите пеликани е построено от тръстикови стъбла и листа. Отвътре е застлано с меки пера и листа. Родителите хранят малките си с полусмляна риба. Къдроглавите пеликани днес гнездят из биосферния резерват "Сребърна". Там можете да наблюдавате на живо как пеликаните ловят риба или просто се реят във въздуха. Можете да чуете интересни разкази от местните. През 2008 година колонията пеликани загубила своите малки, защото диви прасета им разрушили яйцата и те трябвало да мътят нови, затова пеликанчетата се излюпили по-късно.